

Avdelningen för juridik
Elin Persson

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag SOU 2024:24

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att det bör utredas om det ska införas ett straffrättsligt skydd även för kommunala och regionala företagsstöd.

SKR anser att införandet av ett straffrättsligt skydd för enbart vissa statliga företagsstöd kan riskera leda till en förflyttning och en ökad exponering för brottslig verksamhet vid stödgivning från kommuner och regioner.

SKR har inget att erinra mot att det införs en underrättelseskyldighet för regioner avseende statligt företagsstöd. Dock bör en motsvarande underrättelseskyldighet för statliga myndigheter gällande kommunala och regionala företagsstöd utredas.

SKR tillstyrker förslaget om att regionerna ska omfattas av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

SKR tillstyrker att underrättelseskyldigheten även ska gälla situationer där det finns anledning att anta att det kan bli fråga om framtida felaktigheter.

SKR anser att lagstiftaren noga bör följa utvecklingen på området och tillämpningen av den utvidgade underrättelseskyldigheten för att säkerställa att uppgiftslämnande sker på ett rättssäkert sätt och med respekt för den personliga integriteten hos enskilda.

SKR kan konstatera att det saknas en konsekvensanalys för kommunerna, vilka också omfattas av förslaget om att en underrättelseskyldighet ska gälla vid antaganden om framtida felaktigheter.

SKR avstyrker utredningens bedömning om att den kommunala finansieringsprincipen inte aktualiseras eftersom beskrivningen av de ekonomiska konsekvenserna är otillräckligt underbyggd.

Allmänna synpunkter

Utredningen föreslår att det ska införas en ny straffrättslig reglering som omfattar statliga företagsstöd. Kommuner och regioner ingår inte i lagens tillämpningsområde, vilket innebär att kommunala och regionala företagsstöd inte omfattas av den föreslagna straffrättsliga regleringen.

Utredningen skriver att det är känt att det finns betydande stöd, bidrag och ersättningar som utbetalas av kommuner och regioner samt att det finns indikationer på att dessa stöd i en inte obetydlig grad är utsatta för brottsliga angrepp. Dock görs bedömningen att sådana företagsstöd inte omfattas av utredningens direktiv.

SKR anser att det viktigt att anlägga ett helhetsperspektiv i denna fråga. Precis som utredningen kan SKR konstatera att de statliga företagsstöden endast utgör en del av alla de företagsstöd som utgår från den offentliga sektorn, där kommuner och regioner också ingår. Införandet av ett avgränsat straffrättsligt skydd kan därför leda till att den ekonomiska brottsligheten anpassar sig och riktar in sig på regionala och kommunala företagsstöd i större utsträckning.

Samma motiv som anförs till grund för införandet av ett särskilt straffrättsligt skydd för statliga företagsstöd bör gälla kommunala och regionala företagsstöd. I likhet med de statliga stöden finansieras kommunala och regionala stöd med skattemedel. Mot denna bakgrund anser SKR att utredningens avgränsning i detta avseende är olycklig och att det bör utredas om det ska införas ett straffrättsligt skydd även för kommunala och regionala företagsstöd.

Utredningen föreslår att lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgas till att omfatta även regionerna. SKR anser att det är angeläget att skapa förutsättningar för uppgiftslämnande i syfte att motverka välfärdsbrottslighet. Samtidigt är det viktigt att noga följa utvecklingen på området så att uppgiftslämnande sker på ett rättssäkert sätt och med respekt för den personliga integriteten hos enskilda. På så sätt kan allmänhetens förtroende för våra offentliga institutionerna upprätthållas samtidigt som välfärdsbrottslighet upptäcks och förhindras.

Avsnitt 7.2.4 Regionerna ska omfattas av underrättelseskyldigheten

Utredningen föreslår att regionerna ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. SKR tillstyrker förslaget då det får anses angeläget att skapa förutsättningar

för kommuner, regioner och statliga myndigheter att lämna information i syfte att förhindra och upptäcka välfärdsbrottslighet.

Samtidigt är det av avgörande betydelse, särskilt inom hälso- och sjukvården samt tandvården, att det finns en tillit till personalen och att den upplevda risken för integritetsintrång inte är så betydande att enskilda undviker att ta kontakt med hälso- och sjukvården samt tandvården. En sådan utveckling skulle kunna leda till hälsorisker för enskilda, vilket t.ex. i fråga om barn är synnerligen allvarligt. Förtroendet mellan personalen och den enskilde patienten är vidare en viktig del i de förutsättningar som krävs för att regionerna kunna bedriva en verksamhet av hög kvalitet.

SKR anser mot denna bakgrund att det är viktigt att lagstiftaren noga följer utvecklingen på området för att säkerställa att uppgiftslämnande sker på ett rättssäkert sätt och med respekt för den personliga integriteten hos enskilda.

Avsnitt 7.2.5 Underrättelseskyldigheten ska även omfatta antaganden om framtida utbetalningar

Utredningen föreslår att lagen om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen även ska omfatta antaganden om framtida utbetalningar. SKR tillstyrker förslaget men vill i tillägg till detta framföra att det är viktigt att följa tillämpningen av denna vidgade underrättelseskyldighet.

Ett krav på uppgiftslämnande som tar sikte på framtida felaktigheter i kombination med ett lågt ställt beviskrav kan leda till osäkerhet kring vilka situationer som omfattas, vilket i sin tur kan innebära att underrättelseskyldigheten tillämpas brett för att säkerställa att ingen felaktighet förbises. En sådan tillämpning riskerar dock utgöra en ett oproportionerligt intrång i den personliga integriteten för enskilda. Ett alltför omfattande uppgiftslämnande riskerar även leda till en ineffektiv hantering av överskottsinformation, med omfattande administration som följd hos berörda myndigheter. Mot denna bakgrund anser SKR att det är viktigt att följa tillämpningen av förslaget för att säkerställa att uppgiftslämnande alltid sker utifrån en bedömning i det enskilda fallet och att bedömningen görs utifrån objektiva grunder.

Avsnitt 7.3.4 Underrättelseskyldiga myndigheter och organisationer

Utredningen föreslår att en särskild underrättelseskyldighet ska kopplas till lagen om subventionsbrott. Trots att regionerna inte omfattas av lagen föreslås de ges en underrättelseskyldighet avseende statliga företagsstöd.

SKR har inget att erinra mot att det införs en underrättelseskyldighet för regioner i detta avseende. SKR anser dock att en motsvarande

underrättelseskyldighet för bl.a. statliga myndigheter gällande kommunala och regionala stöd bör utredas.

Eftersom kommuner och regioner inte omfattas av tillämpningsområdet för lagen om subventionsbrott finns det ingen skyldighet för exempelvis statliga myndigheter att lämna information om felaktigheter och oegentligheter kopplat till kommunala och regionala företagsstöd.

Utredningen tar som ett exempel att regionerna vid handläggning av företagsstöd med delad finansiering kan få kännedom om uppgifter som t.ex. Tillväxtverket är intresserade av. Även den omvända situationen bör vara tänkbar, dvs. att Tillväxtverket får kännedom om uppgifter som regionerna är intresserade av. Avgränsningen i lagen om subventionsbrott innebär i en sådan situation att regioner får en skyldighet att lämna uppgifter till Tillväxtverket, medan Tillväxtverket inte har någon motsvarande skyldighet gentemot till regionerna. Detta framstår som problematiskt och talar för att ett utvidgat tillämpningsområde både gällande underrättelseskyldigheten och det straffrättsliga skyddet utreds.

Avsnitt 8.5 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Utredningen gör bedömningen att förslagen om att regionerna ska omfattas av underrättelseskyldighet innebär nya åligganden och att detta utgör en proportionerlig inskränkning av den kommunala självstyrelsen. SKR har inga invändningar mot denna bedömning.

Utredningen har inte uppmärksammat att förslaget om underrättelseskyldighet avseende antaganden om framtida felaktigheter även omfattar kommunerna. Någon analys av vad detta innebär för kommunernas del finns inte. SKR anser att förslaget utgör en ambitionshöjning och därmed ett nytt åliggande för kommunerna. Detta innebär att förslaget utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. SKR kan konstatera att det i detta avseende saknas en proportionalitetsprövning utifrån 14 kap. 3 § regeringsformen (1974:152).

Enligt utredningen kommer det finnas behov av initial utbildning och upprättande av rutiner för fullgörande av regionernas underrättelseskyldighet. Några beräkningar av vilka kostnader detta kan komma att medföra redovisas inte. Ändå gör utredningen bedömningen att den kommunala finansieringsprincipen inte aktualiseras eftersom de ekonomiska konsekvenserna är begränsade. Det saknas vidare en analys av vilka kostnader som förslagen innebär för kommunernas del.

Statliga utredningar ansvarar för att redovisa beräkningar och föreslå finansiering för sådana förslag i betänkandet som medför ökade kostnader

för kommuner och regioner, se 15 § kommittéförordningen (1998:1474). SKR kan konstatera att det saknas ekonomiska beräkningar, varför beskrivningen av de ekonomiska konsekvenserna får anses vara otillräckligt underbyggd. Därmed avstyrker SKR utredningens bedömning om att finansieringsprincipen inte aktualiseras.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande